

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/94/2019
Identifikačné číslo spisu:	1112201049
Dátum vydania rozhodnutia:	27.11.2019
Meno a priezvisko:	JUDr. Ivan Machyniak
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2019:1112201049.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Z.. P.. A. K., narodeného X. H. XXXX, bývajúceho v F., F. X, zastúpeného JUDr. Emíliou Korčekovou, advokátkou so sídlom v Pezinku, Malacká cesta 5680/2B, proti žalovanej Slovenskej republike, v mene ktorej koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Župné námestie 13, IČO: 00 166 073, o náhradu nemajetkovej ujmy s príslušenstvom, vedenom Okresným súdom Bratislava I pod sp. zn. 12C/6/2012, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 5Co/589/2014 z 30. mája 2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 30. mája 2017 sp. zn. 5Co/589/2014 a rozsudok Okresného súdu Bratislava I zo 7. mája 2014 sp. zn. 12C/6/2012 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Bratislava I na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava I (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom sp. zn. 12C/6/2012 zo 7. mája 2014 zamietol žalobu žalobcu, ktorou sa domáhal priznania nemajetkovej ujmy za prietahy Okresného súdu Košice I v konaní sp. zn. 22C/182/2004, a žalovanej nepriznal náhradu trov konania. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že žalobca nepreukázal vznik nemajetkovej ujmy, ako jednej z podmienok úspešného uplatnenia nároku na náhradu škody podľa § 9 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“). Nestotožnil sa s tvrdením žalobcu, že nemajetková ujma sa nedokazuje. Vychádzal pritom z § 9 a z § 17 zákona č. 514/2003 Z. z., ktoré ustanovenia vyložil tak, že nemajetková ujma sa uhrádza analogicky ako škoda, teda je ju nutné preukázať. Poukázal aj na rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 586/2012 z 12. marca 2013, ktorým bolo žalobcovi priznané finančné zadostučinenie v sume 500 eur za zistené prietahy v konaní vedenom Okresným súdom Košice I pod sp. zn. 22C/182/2004. Túto sumu považoval za dostatočné zadostučinenie a zároveň okolnosť vylučujúcu priznanie nemajetkovej ujmy.

2. Proti predmetnému rozsudku súdu prvej inštancie podal žalobca odvolanie, o ktorom rozhodol

Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) v záhlaví označeným rozsudkom tak, že ho ako vecne správny potvrdil a rozhodol o trovách konania. V odôvodnení rozhodnutia sa podrobne zaoberal námietkami žalobcu o odňatí možnosti konať pred súdom z dôvodu jeho neprítomnosti na pojednávaní, na ktorom súd prvej inštancie vyhlásil rozsudok, pretože o ňom nemohol mať vedomosť, keďže sa v tom čase nachádzal vo výkone väzby a súd prvej inštancie aj napriek vedomosti o tejto skutočnosti, mu predvolanie do príslušného ústavu na výkon väzby nedoručil.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie. Dovolanie odôvodnil dovolacím dôvodom podľa § 431 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „C. s. p. alebo Civilný sporový poriadok“) tvrdiac, že súd mu nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces [§ 420 písm. f) C. s. p.]. Namietal, že súd prvej inštancie pochybil, keď nevykonával lustráciu v evidencii osôb vo výkone trestu odňatia slobody a vo výkone väzby, pretože mu tým zmaril možnosť zúčastniť sa pojednávania. Súd prvej inštancie mu navyše nedoručil vyjadrenia žalovanej k žalobe aj napriek tomu, že obsahovali skutkovú a právnu argumentáciu. Podľa žalobcu súdy pochybili aj v tom, že nespĺnili poučovaciu povinnosť podľa § 160 C. s. p. Odvolaciemu súdu vyčítal, že nespĺnil podmienky na verejné vyhlásenie rozsudku, pretože mu nedoručil elektronickými prostriedkami oznámenie o mieste a čase vyhlásenia aj napriek tomu, že o to požiadal. Napokon súdu prvej inštancie vyčítal, že nesprávne vyznačil právoplatnosť rozhodnutia odvolacieho súdu. V dovolaní uplatnil aj dovolací dôvod podľa § 432 C. s. p. tvrdiac, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Žiadal, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „dovolací súd“ alebo „najvyšší súd“) rozsudok odvolacieho súdu, ako aj rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

4. Žalovaná procesné právo vyjadriť sa k dovolaniu žalobcu nevyužila.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením z 30. mája 2018 sp. zn. 6 Cdo 188/2017 dovolanie žalobcu odmietol a rozhodol o náhrade trov dovolacieho konania. V dôvodoch rozhodnutia k námietke žalobcu o jeho neúčasti na pojednávaní z dôvodu, že o jeho termíne nemal vedomosť, pretože sa nachádzal v ústave na výkon väzby uviedol, že z obsahu spisu mal preukázané, že súd prvej inštancie sa o skutočnosti, že sa žalobca nachádza v ústave na výkon väzby dozvedel až 28. mája 2014, teda po vyhlásení rozsudku. V čase vyhlásenia rozsudku bol postup súdu prvej inštancie v súlade so zákonom č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok. Námietku žalobcu preto vyhodnotil ako neopodstatnenú. Aj ďalšie jeho námietky, týkajúce sa nepreskúmateľnosti rozsudku odvolacieho súdu, nedoručenia vyjadrenia žalovanej k žalobe, nesprávneho vyznačenia právoplatnosti rozsudku odvolacieho súdu a jeho nepoučenia podľa § 160 C. s. p. považoval za nedôvodné.

6. Ústavný súd Slovenskej republiky Nálezom z 3. apríla 2019 sp. zn. III. ÚS 420/2018 na základe sťažnosti žalobcu rozhodol tak, že jeho základné právo na súdnu ochranu zaručené čl. 46. ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Cdo 188/2017 z 30. mája 2018 porušené boli a označené uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V dôvodoch rozhodnutia uviedol, že na to, aby nastala fikcia doručenia, museli byť splnené všetky podmienky uvedené v § 47 ods. 2 OSP kumulatívne. Medzi tieto podmienky patrila aj skutočnosť, že zásielka bola doručovaná na adresu, na ktorej sa adresát v čase jej doručovania (v určitý konkrétny deň) fakticky zdržiaval a z tohto dôvodu mal možnosť si doručovanú zásielku bezprostredne po náhradnom doručení prevziať alebo vyzdvihnúť. Inými slovami, predpokladom náhradného doručenia bola skutočnosť, že adresát nebol zastihnutý na adrese doručenia, hoci sa na tejto adrese v čase doručenia, ale aj počas plynutia úložnej doby zdržiaval. Tento predpoklad nemohol byť daný v prípade, že sa adresát na tomto mieste nezdržiaval, pretože bol preukázateľne vo výkone väzby. Stav zdržiavania sa adresáta v mieste doručenia podľa názoru ústavného súdu narušuje taká jeho neprítomnosť v mieste doručovania, ktorá nevyplyva z adresátom zvolenej organizácie bežného pracovného dňa (napr. výkon väzby, ktorý si žalobca

dobrovoľne nezvolil a znamenal obmedzenie jeho osobnej slobody) a zakladá dôvod brániaci mu prevziať alebo vyzdvihnúť doručovanú zásielku a dozvedieť sa o jej obsahu. Vzhľadom na to, že žalobca sa v mieste doručenia fakticky nezdržiaval, nemal k dispozícii celú úložnú dobu, a preto si objektívne zásielku nemohol prevziať. Pokiaľ najvyšší súd považoval skutočnosti uvádzané súdom prvej inštancie a odvolacím súdom za dostačujúce pre záver, že sťažovateľ sa v čase doručenia zdržiaval v mieste doručovania, bez ohľadu na to, či mal aj objektívne možnosť zásielku si v odbernej lehote prevziať, konštruoval tak podľa názoru ústavného súdu právnu fikciu o doručení písomnosti na základe nedostatočne zisteného naplnenia všetkých zákonných podmienok na uplatnenie fikcie doručenia, s takými dôsledkami, ktoré diskvalifikovali žalobcu z účasti na pojednávaní. Fikciu doručenia podľa v tom čase účinného § 47 O. s. p. bolo preto možno uplatniť iba za predpokladu kumulatívneho splnenia siedmich zákonom stanovených podmienok, jednou z ktorých bolo, že sa adresát zdržiaval v mieste doručenia. Túto žalobcom namietanú skutočnosť mali teda sudy preverovať, pretože to, kedy sa súd dozvedel o tom, že sa adresát písomnosti nezdržiaval v mieste doručovania, je z hľadiska uplatnenia fikcie doručenia absolútne irelevantné.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.) po tom ako Ústavný súd Slovenskej republiky zrušil jeho predchádzajúce rozhodnutie, po zistení, že dovolanie bolo podané včas oprávneným subjektom zastúpeným advokátom v súlade s ustanovením § 429 ods. 1 C. s. p., bez nariadenia dovolacieho pojednávania, preskúmal opätovne rozsudok ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je podľa § 420 písm. f) C. s. p. prípustné a súčasne tiež dôvodné.

8. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 C. s. p.).

9. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné a podmienky prípustnosti dovolania, sú uvedené v ustanoveniach § 420 a § 421 C. s. p. V preskúmvanej veci žalobca odôvodňoval prípustnosť dovolania predovšetkým podľa § 420 písm. f) C. s. p.

10. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) C. s. p. treba rozumieť taký nesprávny postup súdu, ktorý sa prejavuje v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, vymykajúcich sa nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktorý tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti). Pri posudzovaní znemožnenia uskutočňovať strane jej patriace procesné práva, je nevyhnutné skúmať intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces a jednotlivé konkrétne porušenia procesných práv je potrebné hodnotiť v kontexte celého súdneho konania, v kontexte dopadu na ďalšie procesné postupy súdu a možnosti strany namietat alebo zvrátiť nesprávny postup súdu.

11. So zreteľom na uvedené dovolací súd skúmal, či uskutočnenie pojednávania bez účasti žalobcu z dôvodu, že tento nemal objektívnu možnosť prevziať si predvolanie na toto pojednávanie vykazuje znaky procesného postupu znemožňujúceho strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) C. s. p.

12. Podľa § 47 ods. 2 O. s. p. platilo, že ak nebol adresát písomnosti, ktorá sa mala doručiť do vlastných rúk, zastihnutý, hoci sa v mieste doručenia zdržiaval, doručovateľ ho vhodným spôsobom upovedomil, že mu zásielku príde doručiť znovu v deň a hodinu uvedenú v oznámení. Ak zostal i nový pokus o doručenie bezvýsledným, uložil doručovateľ písomnosť na pošte alebo na orgáne obce a adresáta o tom vhodným spôsobom upovedomil. Ak si adresát zásielku počas jej uloženia nevyzdvihol, považoval sa deň, keď bola zásielka vrátená súdu, za deň doručenia, i keď sa adresát o tom nezvedel.

13. V prípade náhradného doručovania podľa § 47 ods. 2 O. s. p. je uvedeným ustanovením

konštruovaná právna fikcia, že účinky doručenia písomností nastanú ex lege po uplynutí stanovenej doby aj voči tomu, kto písomnosť fakticky neprevzal. Právna fikcia je právno-technický postup, pomocou ktorého sa považuje za existujúcu situácia, ktorá je zjavne v rozpore s realitou a ktorá dovoľuje, aby z nej boli vyvedené odlišné právne dôsledky než tie, ktoré by plynuli iba z konštatovania faktu. Účelom fikcie v práve je posilniť právnu istotu. Právna fikcia ako nástroj odmietnutia reality právom je nástrojom výnimočným, striktno určeným na naplnenie tohto jedného z hlavných ústavných postulátov právneho poriadku v podmienkach právneho štátu. Aby mohla právna fikcia svoj účel naplniť (dosiahnutie právnej istoty), musí rešpektovať všetky náležitosti, ktoré s ňou zákon spája. Ak nie sú všetky právne náležitosti splnené, súd nie je oprávnený naplnenie fikcie konštatovať.

14. Základným predpokladom náhradného doručenia podľa § 47 ods. 2 O. s. p. je skutočnosť, že adresát nebol zastihnutý na adrese doručenia, hoci sa na tejto adrese v čase doručenia, ale aj počas plynutia úložnej doby, zdržiaval. Tento predpoklad nie je daný iba pri dlhodobej neprítomnosti adresáta v tomto mieste, ale aj pri krátkodobom pobyte v dobe doručenia mimo adresu doručovania. Ak je adresátom dostatočne preukázané, že záver o tomto predpoklade náhradného doručenia je nesprávny, ide o doručenie neúčinné (porovnaj I. ÚS 119/07).

15. V danom spore odvolací súd konštatoval, že zo žiadneho ustanovenia procesného poriadku a ani iného predpisu nevyplýva súdu povinnosť zisťovať, či adresát sa po celú dobu uloženia zásielky a v čase jej vrátenia súdu v mieste doručovania zdržiaval a nebolo by to ani dobre možné. V zmysle § 47 ods. 2 O. s. p. rozhodujúci je dátum prvého pokusu o doručenie, t. j. 4. 4. 2014, resp. 7. 4. 2014, kedy sa žalobca na adrese doručenia zdržiaval. Tento záver odvolacieho súdu nie je v súlade s názorom Ústavného súdu Slovenskej republiky vysloveným v Náleze z 3. apríla 2019 sp. zn. III. ÚS 420/2018, ktorý je pre najvyšší súd ako aj pre krajský a okresný súd záväzný. Odvolací súd teda nesprávne konštatoval naplnenie fikcie doručenia v zmysle § 47 ods. 2 O. s. p. Vzatím do väzby sa žalobca počas plynutia odbernej lehoty na adrese doručenia už nezdržiaval. Doručenie predvolania na pojednávanie bolo preto právne neúčinné. Neboli tak splnené podmienky pre možnosť prejednávania veci v jeho neprítomnosti v zmysle § 101 ods. 2 O. s. p. Odvolací súd tento nedostatok neodstránil a tak, konanie pred oboma súdmi je zaťažené vadou vyplývajúcou z ustanovenia § 420 písm. f) C. s. p.

16. Na základe zhora uvedeného možno uzavrieť, že v kontexte celého súdneho konania ide o tak závažné pochybenie odvolacieho súdu, ako aj súdu prvej inštancie, ktoré znemožnilo žalobcovi uskutočňovať jemu patriace procesné právo v takej miere, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) C. s. p. Dovolanie žalobcu je preto v zmysle citovaného ustanovenia prípustné a zároveň aj dôvodné. Najvyššiemu súdu neostalo iné, než napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ako aj rozsudok súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 v spojení s § 449 ods. 2 C. s. p. a § 450 C. s. p.).

17. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a tiež dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C. s. p.)

18. Toto uznesenie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.